

VEILEDER TIL FORSKRIFT OM VELFERD FOR HEST

Fastsatt av Mattilsynet 21. juli 2006 (justert 28. oktober 2022)

Veilederen er utarbeidet med hjemmel i forskrift om velferd for hest 2. juni 2005 nr. 505 § 31 annet ledd. Veilederen skal bidra til en lik og harmonisert tolkning og gjennomføring av bestemmelsene i forskrift om velferd for hest.

De anbefalte målene må regnes som minimumstall. I mange tilfeller vil større arealer kunne gi mer hensiktsmessige løsninger og bedre trivsel og helse for hestene.

De paragrafer som trenger nærmere forklaring, blir omtalt.

Til § 3 Definisjoner

Hesteholder

Mange hester er oppstallet der en stalleier står for drift og vedlikehold av anlegget, og det daglige stellet av stallen og fôring av hestene. En slik stalleier regnes som hesteholder.

Hesteeieren regnes uansett alltid som hesteholder. Men mange hesteeiere lar også andre ri og stelle hestene sine på regelmessig basis. Disse må også regnes som hesteholdere hvis de har innflytelse på hestens daglige velferd. Dersom hesteholderen mener stalleieren ikke tilbyr forsvarlig oppstalling og stell i tråd med forskriften, må han/hun påvirke stalleieren til å endre forholdene, eller flytte hesten et annet sted. For samme hest kan derfor både stalleieren, hesteeieren og fôrrytter/hestepasser regnes som hesteholder og holdes ansvarlig for at relevante krav i forskriften er oppfylt.

Hestesenter, hestepensjonat og treningsstall

Driften må være av et visst omfang og varighet for at kravet om tillatelse som hestepensjonat, hestesenter eller treningsstall slår inn. Det er ikke rimelig å regne et sted som tar imot en enkelt hest for et kortvarig opphold eller tilridning, som hestepensjonat eller treningsstall.

Hestepensjonat:

Virksomheten har det fulle daglige ansvar for hestenes tilsyn og stell. Dersom hesteeierne selv eller gjennom andre regelmessig utfører hele eller deler av stellet, eller mosjonerer/trener hestene, regnes virksomheten ikke som hestepensjonat. En virksomhet som bare tar imot hester på sommerbeite, regnes heller ikke som hestepensjonat.

Treningsstall:

Virksomheter som tar imot andres hester for oppstalling og trening på regelmessig basis, regnes som en treningsstall. Virksomheter eller hesteholdere som kun trener sine egne hester, omfattes ikke.

Til § 4 Generelt

Bestemmelsene omfatter både stell og pleie av hestene, og konstruksjon og vedlikehold av bygninger og utearealer der hester holdes.

Det må tas hensyn til at hester er flokkdyr med behov for sosialt samvær med

artsfrender. Dette er særlig viktig for unghester. Det er likevel ikke mulig å sette absolutte krav om at alle hester må gå i flokk, eller må slippes på beite hver sommer. Dette må tilpasse hva som er mulig og forsvarlig ut fra den enkelte hestens bruksområde, alder og kjønn. Det er heller ikke noe forbud mot å holde hester alene uten samvær med artsfrender, selv om dette bare bør skje unntaksvis der andre løsninger ikke er mulig.

Hester i en flokk utfører gjerne samme aktiviteter samtidig, og alle hestene i flokken må derfor f.eks. kunne ete eller ligge samtidig.

Til § 5 Kompetanse

Relevant utdanning kan være hestefag fra landbruksskole eller videregående skole, eller stallmesterkurs og andre kurs næringen tilbyr om stell og bruk av hest. Realkompetanse gjennom praktisk arbeid med hest vil også kunne dekke kravet. Kompetansen må dekke den aktiviteten hesteholderen faktisk bedriver av betydning for hestens velferd og helse. Den som driver en stall, må f.eks. kunne mer om føring og stallstell enn det hesteeierne på stallen trenger. Hesteeierne må på sin side ha forsvarlig kompetanse om ridning og annen bruk av hestene.

Til § 6 Helsekort

Helsekortet skal være merket med hestens navn og et registreringsnummer som knytter kortet til hestens pass. Alle medisinske behandlinger utført både av veterinær og av hesteholderen skal føres inn i helsekortet fortløpende. Helsekortet er viktig som dokumentasjon av legemiddelbruk ved blant annet slakt og dopingkontroll. Helsekortet skal alltid følge hesten og bør ligge som et vedlegg i passet.

Forslag til helsekort finnes i vedlegg 1 og er også tilgjengelig på Mattilsynets hjemmesider.

Til § 7 Bygning, rom m.m. og § 24 Innredning av stall

Det skal ikke være flere hester på anlegget enn at kravene til bygninger, rom og innredning til enhver tid er oppfylt for hver enkelt hest. Det innebærer f.eks. at to hester ikke kan dele samme stallplass og uteområde ved å være ute og inne på skift.

Målene som angis nedenfor, er normer basert på nåværende kunnskap om hesters behov.

Dørbredde og dørhøyde

Mange hester kvier seg for å passere trange åpninger og kan komme til skade hvis de skynder seg igjennom. Hestene må lett kunne gå igjennom dører og passasjer med hodet i normal holdning, uten risiko for å slå borti kantene eller hekte fast salutstyr eller seletøy. Man må være obs på dørhåndtak o.l. Døråpninger bør være minst 1,20 m brede og 2,20 m høye. Målene kan reduseres noe for ponnier.

I liggehaller, leskur og løsdriftsystemer bør åpninger hestene fritt skal kunne passere, være slik plassert og utformet at ikke enkelte hester kan hindre andre i å komme ut og inn. Åpningene bør være så brede at to hester lett kan passerer hverandre, minst 2,20 m. Det er en fordel med to alternative dører, gjerne i hver sin ende av samme langvegg.

Skillevegger

I bokser gir skillevegger med sprinkler helt ned god mulighet for sosial kontakt mellom hestene, men forutsetter at hestene er rolige og kjenner hverandre. Skillevegger med tett underdel som hindrer spark, og vannrette eller loddrette sprinkler over vil være mest egnet i de fleste tilfeller. Avstanden mellom sprinkler må være slik at hestene ikke kan sette fast ben eller hode, og bør være under 5 cm for små hester og under 8 cm for store, eller mer enn 15-18 cm. Det samme gjelder for andre åpninger hestene kan nå, som sprinkler foran vinduer, over skillevegger, under dører og vegger og mellom vegger og innretninger i boksen. Sprinklrene må være solide nok til at hestene ikke lett kan bøye dem, og skilleveggene være av kraftig nok materiale til at hestene ikke lett kan sparke hull.

Tette skillevegger helt opp rundt hele boksen anbefales ikke til permanent oppstalling, da dette vil begrense hestens adgang til sosial kontakt og utsyn og gi dårligere klima i boksen. Tett skillevegg mot en eller begge nabobokser kan være en fordel der det er mye utskifting av hester, som lett skaper krangling mellom nabohestene. Samme hensyn kan gjelde ved oppstalling av hingst.

Smale spalter eller små hull i den tette delen av skilleveggen kan bedre luftsirkulasjonen.

Skillevegger mellom spiltau bør ha tett underdel i en høyde som tilsvarer hestens mankehøyde x 0,9. I fremre del av spiltauet bør det dessuten være sprinkelvegg over skilleveggen så ikke hestene kan bite hverandre. Glidende bindsel med en passe tung vekt i enden holder bindselet stramt og minsker risikoen for at hesten kan sette seg fast.

Tabell 1 – Anbefalte minstemål for bokser og spiltau

	Boks			Spiltau		Fellesboks* areal pr. hest	Liggeareal ved utegang*
	Mankehøyde (m)	Areal (m ²)	Korteste side (m)	Lengde (m)	Bredde (m)	Areal (m ²)	Areal (m ²)
Ponni	< 1,07	4	1,60	1,80	1,15	4	3,2
	1,08 – 1,30	5	1,90	2,15	1,40	5	4,0
	1,31 – 1,40	6	2,10	2,35	1,50	6	4,8
	1,41 – 1,48	7	2,20	2,45	1,60	7	5,6
Liten hest	1,49 – 1,60	8	2,35	2,65	1,75	8	6,4
Stor hest	1,61 – 1,70	9	2,50	2,85	1,85	9	7,2
Svært stor hest	> 1,71	10	2,70	3,05	1,95	10	8

*Arealet kan reduseres når *unghester* oppstalles gruppevis:

For hester 12-24 mnd. kan areal pr hest reduseres med 25%

For hester < 12 mnd. kan arealet pr hest reduseres med 50%

Boks som brukes til *følling*, bør ha minst 12% større areal enn beregnet ut fra hoppas størrelse.

Gangbredder

Stallgangen bør være minst 2,5 m bred (for ponnier minst 2 m).

Bak spiltau der hester skal passere, bør stallgangen være minst 3,0 m bred.

Takhøyde

Takhøyden bør være minst 2,5 m (minst 2,2 m for ponnier), helst 3,0 m eller mer. God takhøyde gir større luftvolum og bedre inn klima. Lave bjelker bør ikke være plassert slik at hestene kan slå oppi dem med hodet.

Vaskeplass

Vaskeplassen skal være egnet til helårsbruk og må derfor være innendørs.

Til § 9 Klima

Generelt

De termiske klimafaktorene omfatter lufttemperatur, lufthastighet, relativ luftfuktighet, strålingstemperatur og temperatur på flatene rundt hestene. De øvrige klimafaktorer knytter seg til luftens renhet, dvs. innholdet av gasser, støv og mikroorganismer.

Hester har stor evne til å tilpasse seg lave temperaturer, bl.a. med å sette pels, forutsatt at temperaturovergangen ikke er for brå, og at de får tilstrekkelig med fôr og har en tørr og trekkfri liggeplass. Behovet for dekken må vurderes i det enkelte tilfelle. Hester som blir klippet om vinteren kan ha mer behov for dekken enn hester med vinterpels.

Lufthastighet og ventilasjon

God ventilasjon må prioriteres fremfor å holde temperaturen oppe. Kuldegrader i stallen kan imidlertid gi praktiske problemer ved at vannet fryser. Tilleggsvarme kan da være aktuelt.

Ved lav lufttemperatur og samtidig stor lufthastighet kan varmetapet fra hesten bli stort. Lufthastigheten i hestenes oppholdsrom bør normalt være lav og ikke høyere enn 0,2 m/s. I varmt vær er likevel en høyere lufthastighet ønskelig for å få en bedre avkjøling av hestene. Inntaksluften bør ha tilstrekkelig høy og retningsstyrt hastighet slik at luften blir oppvarmet og blandet før den når hestene. Stort romvolum pr. dyr gir bedre mulighet for oppvarming og innblanding av friskluften. Luften i stallen bør skiftes minst 4 ganger pr. time.

Mekaniske ventilasjonsanlegg bør være utstyrt med varsling ved feil.

Relativ luftfuktighet

Luftfuktigheten bør holdes på et nivå som hindrer kondens på tak og vegger, helst under 80%.

Gasskonsentrasjoner

De fleste gasser er giftige når konsentrasjonen blir høy nok.

Tabell 2 - gasskonsentrasjoner

Følgende anbefalinger gjelder:

Gass	Anbefalt konsentrasjon ppm	Merknad, grenseverdier
CO ₂	< 2000	Maksimumsnivå 3000 ppm
NH ₃	< 10	Inntil 20 ppm lokalt ved gjødselplass
H ₂ S	0	Inntil 5 ppm under utgjødsling

H₂S skal normalt ikke finnes i målbare konsentrasjoner.

Støv og mikroorganismer

Støvinnholdet i stallluften bør være så lav som mulig og mindre enn 4 mg/m³ luft. Høyt innhold av støvpartikler kan irritere åndedretsorganene til hestene. Støvpartikler kan være bærere av mikroorganismer. Pollen og muggsporer kan være allergifremkallende. Støvinnholdet i luften påvirkes av renholdet, lufthastigheten, dyretettheten og støvinnholdet i fôr og strø. Stort romvolum pr. hest gir lavere konsentrasjon av støv og mikroorganismer i luften.

Til § 10 Lys

Lysstyrken bør være minst 75 lux i minst 8 timer pr døgn.

Elektriske lysanlegg bør kunne gi 75 lux i middel for rommet. Lyspunktene bør plasseres slik at det blir best lys der det er størst behov ved inspeksjon og utføring av arbeidsoperasjoner. Lysarmaturene bør ikke plasseres slik at friskluften støter mot dem og gir nedslag og trekk på hestene. Lyspærer og armatur må være skjermet eller plassert slik at hestene ikke kommer til dem.

Tilgang på dagslys

Naturlig lys har betydning for normale hormonsvingninger gjennom døgnet og året og dermed for hestenes velvære. Stallen må derfor ha mange nok vinduer, og dagslyset må nå alle hestene. Stallrom i gamle kjellere under bakkenivå bør unngås, da slike rom ofte har liten veggflate der det er mulighet for vindu. Kravet til dagslys i stallen kan lempes på dersom hestene normalt oppholder seg utendørs når det er dagslys. Det må likevel være

nok dagslys for hester som sporadisk må stå inne hele dagen. Helt fravær av dagslys i stallrom aksepteres ikke.

Til § 11 Støy

Vedvarende lydstyrker over 65 dBA bør unngås. Ventilasjonsvifter er vanlige støykilder i staller. Ved installasjon av nye vifter bør det velges stillegående vifter. Eksisterende anlegg med høy lyd bør lydisoleres.

Til § 12 Brannsikring

Stallbygningen og dyrerommene må være bygd og innredet slik at det er liten fare for brann. Godt vedlikeholdte og ryddige og rene stallbygninger minsker faren for at brann kan oppstå og spre seg.

Elektriske anlegg og utstyr må installeres og vedlikeholdes på en brannsikker måte og i samsvar med forskrift om elektriske lavspenningsanlegg. Det elektriske anlegget skal kontrolleres av elektriker minst hvert tredje år. I bygninger med krav om brannalarmanlegg bør kontrollen omfatte termografi. Gjennomført kontroll skal dokumenteres skriftlig.

Alle ventilasjonsvifter som er installerte etter 2010, skal ha alarm for varmgang etter forskrift om elektriske lavspenningsanlegg. Det er mulig å montere temperaturfølere også på eldre vifter.

Elektriske anlegg og utstyr må holdes rene og brukes på forsvarlig måte.

Brann starter oftest utenfor dyrerommet. Riktig utført seksjoneringer med tette konstruksjoner rundt rommene hindrer spredning av brann, røyk og branngasser. Ventilasjonsanlegget skal konstrueres og dimensjoneres slik at branngasser fra en eventuell brann utenfor dyrerommet ikke trekkes inn i dyrerommet.

Alle stallrom med flere enn 10 hester skal ha minst 2 utganger som fører ut i friluft, og som hestene lett kan passere. Det betyr at rømningsveier ikke må sperres, men alltid være tilgjengelige for bruk. Den utgangen hestene vanligvis bruker og er vant til, er ofte den mest effektive rømningsveien. Utgang nummer to må være plassert og utformet slik at den er et reelt alternativ til hovedutgangen. En oversiktlig stall med få «blindgater» og avkroker gjør det mye enklere å evakuere hestene i en nødsituasjon. Man bør ha en plan for hvordan hestene skal evakueres, og hvor de skal ledes utenfor bygget, slik at de ikke lett springer inn i stallen igjen. Grimer med leietau bør være lett tilgjengelige utenfor eller i nærheten av boksene.

Etter plan- og bygningsloven er det krav om brannalarmanlegg i alle driftsbygninger som er omfattet av byggeteknisk forskrift, dvs. alle bygninger som er byggemeldt etter 9. april 2010. Uansett krever hestevelferdsforskriften at alle driftsbygninger med mer enn 10 hester skal ha brannvarslingsanlegg. Brannvarslingsanlegget må fungere til enhver tid, og må være installert, vedlikeholdt og testet i samsvar med offentlige krav og norsk standard for brannalarmanlegg.

I alle bygninger med hester skal det være mange nok brannslanger eller håndslukkeapparat med tilstrekkelig kapasitet til å kunne slukke tilløp til brann. Utstyret må være tydelig markert og plassert slik at det er lett å finne og bruke. Utstyret må kontrolleres og vedlikeholdes slik produsenten tilrår.

Til § 14 Isolatbokser

Isolatbokser skal gjøre det mulig å begrense spredning av smittsom sykdom innen hesteholdet. Antallet bør tilpasses forventet antall syke hester ved utbrudd av en middels smittsom sykdom, f.eks. kverke. For staller med flere enn 10 hester bør det være minst

en isolatboks pr 20 hester i tillegg til forskriftens minstekrav. Dersom anlegget består av mindre, separate staller som kan håndteres som smittemessig atskilte enheter, er behovet for antall isolatbokser mindre enn i en stor stall med sammenhengende luftrom. Isolatboksen kan ligge i stallbygningen eller i en annen bygning i rimelig nærhet. Isolatboksen(e) kan med fordel brukes til innslusing av nye hester og som gjestestall, men må kunne frigjøres på kort varsel. Den syke hestens boks må ikke tas i bruk igjen før den er grundig rengjort og desinfisert.

Til § 16 Luftegårder, beiter, treningsbaner og utearealer

Luftegårder bør være minst 10m x 30m, slik at hestene har en reell mulighet for mosjon. Forholdene bør legges til rette slik at flere hester kan gå sammen. Underlaget må være egnet for hester uten for mye stein, og fritt for gjenstander hestene kan skade seg på. Det må tåle den aktuelle belastningen uten å bli for mye tråkket opp, særlig når det er vått. Om vinteren kan det være behov for å måke snø, både av hensyn til underlaget og for å hindre at gjerdene blir for lave. Ved isete underlag må det settes i verk nødvendige tiltak, f.eks strøing eller skoing av hestene. Gjødsel bør fjernes regelmessig av hensyn til hygien og underlaget.

Gjerdene må være godt synlige for hestene og av solide materialer eller strømførende. Sauenetting er lite egnet som hestegjerde pga risiko for at hester kan henge seg fast. Piggråd er forbudt i gjerder for dyr.

Til § 17 Tilsyn og stell

Hovpleie omfatter både daglig stell og regelmessig beskjæring, og eventuelt skoing. Det er viktig at beskjæring og skoning utføres av personer med tilstrekkelig kompetanse slik at hestene ikke påføres unødig lidelse.

Til § 21 Fôr og vann

Hester bør ha kontinuerlig tilgang på drikkevann. Hester må få drikke seg utørste minst 2 ganger pr dag, men oftere når temperatur, bruk, amming eller andre forhold tilsier det. Hester foretrekker å drikke av et åpent vannspeil. Drikkekar bør gi 8-10 liter vann pr minutt, og funksjonen bør sjekkes daglig.

Det er viktig å tenke på tilgangen på drikkevann utendørs også om vinteren når vannet fryser. Snø kan ikke regnes som drikkevann.

Til § 22 Mosjon

Hester har behov for mosjon og for å utøve naturlig atferd. Med "fri bevegelse" menes at hesten slippes løs på et egnet område der den kan utøve naturlig atferd. Fordi hester som står oppstallet på spiltau har mindre bevegelsesfrihet på stallen enn hester på boks, er kravet til fri bevegelse strengere for slike hester. Fri bevegelse skal fortrinnsvis skje utendørs. Dersom vær eller føre gjør det uforvarlig å slippe hesten løs ute, f.eks. pga glatt underlag, kan slipping i ridehus brukes som en midlertidig erstatning.

Til § 25 Driftsformer med utegang

Utenom normal beiteperiode er det bare tillatt å holde hest utendørs dersom den har tilgang til et egnet leskur eller annet rom med tre tette vegger og tak og myk og tørr liggeplass.

Utegangen skal ikke være en oppbevaringsplass i perioder hestene ikke brukes, men gi hestene et fullverdig levested. De funksjonelle kravene i kapittel II og III gjelder også for denne typen hestehold så langt det passer (jfr. bl.a. takhøyde, lys, klima, støy, brannsikring, isolatboks, m.m. - se veiledningen til § 7). Ved fôring med kraftfôr må det være mulighet for individuell fôring (§21). Dette kan løses ved at hestene bindes opp ved fôring.

Leskurets plassering har stor betydning for om hestene vil bruke det. Leskuret bør plasseres høyt i terrenget med godt utsyn. Leskuret kan med fordel ha den ene

langsiden åpen, eventuelt med et forheng av strimler i klar plast eller lignende. Den åpne siden bør vende bort fra den fremherskende vindretningen. I leskur med fire tette vegger må døråpningene være så brede og slik plassert at ingen hester blir hindret adgang – se nærmere kommentarene til §§ 7 og 24. Alle hestene må kunne ligge på liggeplassen samtidig.

Uteområdet må være egnet til formålet. Utegang krever et relativt stort areal med en grunn som kan drenerer vekk vann. Et uteområde som store deler av året er svært gjørmete, er ikke akseptabelt. Se også kommentarene til § 16.

Dersom hestene blir svette av å brukes, må det være en løsning for hvordan de skal bli tørre før de slippes ut igjen.

Hestegruppen må settes sammen slik at mobbing og aggressiv atferd mellom hestene unngås.

Til § 26 Melding om hestehold og § 28 Tillatelse

Hestehold med flere enn 10 hester skal ifølge denne forskriften meldes til (registreres hos) Mattilsynet. Hesteholdet er meldepliktig selv om hestene tilhører forskjellige hesteeiere. **NB!** Ifølge det nye dyrehelsesregelverket skal nå *alle* staller eller hestehold der det holdes hest permanent eller midlertidig, være registrert hos myndighetene: [Registrering av hestehold \(stall\) | Mattilsynet](#)

Ett hestehold kan omfatte en eller flere driftsenheter, staller og/eller uteganger, på samme sted eller på ulike steder. Det avgjørende er om dette drives som én enhet. Hester i en og samme stall regnes å tilhøre samme hestehold, unntatt tilfeller der to enheter i samme stall drives næringsmessig atskilt, f.eks. to travtrenere som driver hver sin virksomhet i samme stall.

Du melder om hestehold etter § 26 og søker om tillatelse etter 28 gjennom Mattilsynets skjematjenester. Du skal bruke skjemaet «Nytt dyrehold», som du finner [her](#)

For driftsformer som krever tillatelse, må Mattilsynet vurdere om den ansvarlige for driften har nødvendig kompetanse til å ivareta dyrevelferden på en god nok måte. Tidsbegrenset tillatelse (5-10 år) kan være aktuelt for å fange opp endringer i eier- eller driftsforhold.

Til § 36 Overgangsordninger

I siste setning henvises det til feil paragraf. Hestesenter godkjent etter forskrifter 15. juli 1978 nr. 2 om hestesenter, trenger ikke å søke om ny tillatelse etter **§ 28**, ikke § 10.

Vedlegg 1 Helsekort for hest
HELSEKORT FOR HEST

Navn:		Fødselsår:		Tidligste startdato	Tidligste slaktedato	Veterinær / hesteholder som anvender og / eller skriver ut medisiner (navn og stempel)	
REG.nr:		Microchip nr:					
Kjønn:	Farge og avtegn:						
DATO	DIAGNOSE OG BEHANDLING (LEGEMIDDEL)						

040106b